

XÂY DỰNG CHƯƠNG TRÌNH BỒI DƯỠNG KIẾN THỨC VỀ TRUY XUẤT NGUỒN GỐC VÀ CHỈ DẪN ĐỊA LÝ CHO CÁN BỘ, CÔNG CHỨC, VIÊN CHỨC NGÀNH CÔNG THƯƠNG

Đặng Thị Tú

Trưởng Đào tạo, Bồi dưỡng Cán bộ Công Thương Trung ương

Trong tiến trình phát triển của thương mại quốc tế, truy xuất nguồn gốc và chỉ dẫn địa lý đang trở thành vấn đề quan tâm chung của nhiều quốc gia trên thế giới. Là một quốc gia được thiên nhiên ưu đãi với nhiều đặc sản vùng miền rất nổi tiếng và riêng có, Việt Nam có nhiều tiềm năng để phát triển xuất khẩu với các sản phẩm có giá trị gia tăng cao thông qua đăng ký chỉ dẫn địa lý. Đồng thời, các sản phẩm xuất khẩu cần tuân thủ đầy đủ các quy định về truy xuất nguồn gốc của thị trường nhập khẩu. Tuy nhiên, hiện nay, công tác bồi dưỡng, tuyên truyền về đăng ký bảo hộ chỉ dẫn địa lý và thực hiện truy xuất nguồn gốc sản phẩm chưa nhiều và phổ biến đến cộng đồng doanh nghiệp và người sản xuất, đòi hỏi phải xây dựng các chương trình cụ thể để thực hiện nhiệm vụ này. Đó chính là mục tiêu của bài viết này, qua đó đề xuất xây dựng chương trình bồi dưỡng kiến thức cho doanh nghiệp về truy xuất nguồn gốc và chỉ dẫn địa lý, trước hết là cho cán bộ ngành công thương.

Từ khóa: Bồi dưỡng; Chỉ dẫn địa lý; Đào tạo; Truy xuất nguồn gốc.

1. Tổng quan về truy xuất nguồn gốc và chỉ dẫn địa lý

– Truy xuất nguồn gốc

Truy xuất nguồn gốc sản phẩm được hiểu một cách chung nhất là khả năng theo dõi, nhận diện được một đơn vị sản phẩm qua từng công đoạn của quá trình sản xuất, chế biến, phân phối. Điều 18, tiêu chuẩn EC 178/2002 quy định: "Truy xuất nguồn gốc có nghĩa là khả năng tìm ra nguồn gốc một loại thực phẩm, thức ăn gia súc, động vật sản xuất thực phẩm hoặc một hợp chất muốn bổ sung vào thực phẩm hoặc thức ăn gia súc, thông qua các giai đoạn sản xuất, chế biến và phân phối".

Tại Việt Nam, Luật An toàn thực phẩm số 55/2010/QH12 ngày 17/6/2010 đã định nghĩa: "Truy xuất nguồn gốc thực phẩm là việc truy tìm quá trình hình thành và lưu thông thực phẩm". Thông tư số 74/2011/TT-BNNPTNT ngày 31/10/2011 của Bộ Nông nghiệp và Phát triển nông thôn về truy xuất nguồn gốc, thu hồi và xử lý thực phẩm nông lâm sản không bảo đảm an toàn quy định: "Truy xuất nguồn gốc

thực phẩm là khả năng theo dõi, nhận diện được một đơn vị sản phẩm qua từng công đoạn của quá trình sản xuất kinh doanh".

Trong bối cảnh hội nhập hiện nay, sự cạnh tranh không chỉ xuất hiện khi hàng hóa Việt Nam đi ra thế giới mà còn ở ngay thị trường trong nước, khi hàng hóa thế giới tiến vào Việt Nam. Việc đảm bảo hàng hóa có chất lượng tốt là điều rất quan trọng cho khả năng cạnh tranh. Tuy nhiên, doanh nghiệp cần đảm bảo cơ sở cho niềm tin của người tiêu dùng và việc thực hiện các biện pháp truy xuất nguồn gốc là cơ sở làm minh bạch thông tin hàng hóa từ lúc sản xuất cho đến khi tới tay người tiêu thụ.

Trong thời gian qua, Việt Nam đã thực hiện tốt về truy xuất nguồn gốc sản phẩm và đang tiến hành mở rộng truy xuất nguồn gốc sang các nông sản xuất khẩu theo yêu cầu thị trường EU, Trung Quốc như cung cấp mã vùng trồng, mã cơ sở đóng gói, qua đó truy xuất ngược trở lại khi xuất hiện vấn đề vệ sinh an toàn thực phẩm.

– Chỉ dẫn địa lý

Chỉ dẫn địa lý theo pháp luật quốc tế: Chỉ dẫn địa lý (Geographical Indications) là một khái niệm pháp lý khá sinh động, có nguồn gốc ở châu Âu và được phổ biến rộng rãi trong khuôn khổ Tổ chức Thương mại Thế giới thông qua hiệp định về các khía cạnh thương mại liên quan đến quyền sở hữu trí tuệ (Hiệp định TRIPS). Thuật ngữ chỉ dẫn địa lý được sử dụng để chỉ dẫn sản phẩm thông qua tên của nơi sản xuất hoặc nơi thu hoạch các sản phẩm đó.

Hiện nay, yêu cầu bảo hộ đối với các sản phẩm có chất lượng đặc thù của các quốc gia trên thế giới không ngừng tăng. Thương mại quốc tế phát triển kéo theo những vấn đề phát sinh như lợi dụng thương hiệu, làm hàng nhái, hàng giả các sản phẩm nổi tiếng... Điều này đòi hỏi cần có những quy định cụ thể mang tính quốc tế nhằm bảo hộ đối tượng đặc biệt này. Thuật ngữ “địa lý” được dùng ở đây với một nghĩa rộng, “địa lý” không chỉ với nghĩa phạm vi, khu vực hay một vùng của lãnh thổ, mà còn thể hiện yếu tố hành chính, kinh tế và văn hóa của vùng địa lý đó. Điều đó có nghĩa “chỉ dẫn địa lý” theo cách hiểu của Hiệp định TRIPS không nhất thiết là một tên gọi. Chỉ dẫn địa lý còn có thể là những dấu hiệu, ký hiệu hoặc những từ ngữ khác với tên gọi địa lý, miễn là chúng thể hiện được mối liên hệ giữa sản phẩm với nguồn gốc xuất xứ.

Luật Sở hữu trí tuệ, có hiệu lực kể từ ngày 01/11/2019 và Luật Sở hữu trí tuệ số 07/VBHN-VPQH ngày 25/6/2019 của Quốc hội, có hiệu lực kể từ ngày 01/11/2019 định nghĩa: “*Chỉ dẫn địa lý là dấu hiệu để chỉ sản phẩm có nguồn gốc từ khu vực, địa phương, vùng lãnh thổ hay quốc gia cụ thể*”.

Từ đó, một vấn đề đặt ra là cần thiết phải bảo hộ chỉ dẫn địa lý và đăng ký bảo hộ chỉ dẫn địa lý. Bảo hộ chỉ dẫn địa lý được hiểu là việc nhà nước thông qua các quy định pháp luật quy định việc xác lập, công nhận và thực hiện quyền đối với chỉ dẫn địa lý, bảo vệ quyền và lợi ích hợp pháp của các chủ thể chống lại hành vi xâm phạm chỉ dẫn địa lý.

Trong Luật Sở hữu trí tuệ năm 2019 đã quy định về văn bằng bảo hộ chỉ dẫn địa lý (Điều 92) và điều kiện bảo hộ đối với chỉ dẫn địa lý

(Điều 79), trong đó chỉ dẫn địa lý được bảo hộ nếu đáp ứng các điều kiện sau đây:

– Sản phẩm mang chỉ dẫn địa lý có nguồn gốc địa lý từ khu vực, địa phương, vùng lãnh thổ hoặc nước tương ứng với chỉ dẫn địa lý.

– Sản phẩm mang chỉ dẫn địa lý có danh tiếng, chất lượng hoặc đặc tính chủ yếu do điều kiện địa lý của khu vực, địa phương, vùng lãnh thổ hoặc nước tương ứng với chỉ dẫn địa lý đó quyết định.

2. Tình hình bồi dưỡng kiến thức về truy xuất nguồn gốc và chỉ dẫn địa lý đối với hàng nông sản cho cán bộ, công chức, viên chức ngành công thương

Trong bối cảnh tự do hóa thương mại lan rộng với những yêu cầu cao hơn về cải thiện an toàn, sức khỏe con người, minh bạch hóa về quy trình sản xuất sản phẩm cũng như tìm kiếm giá trị gia tăng nhiều hơn thông qua chỉ dẫn địa lý sản phẩm. Đào tạo, bồi dưỡng cập nhật kiến thức chuyên môn, nâng cao trình độ nghiệp vụ về truy xuất nguồn gốc và chỉ dẫn địa lý cho cán bộ, công chức, viên chức là một nhiệm vụ quan trọng của các cơ sở đào tạo.

Hiện nay, ở nhiều cơ sở đào tạo từ trung ương đến địa phương đang triển khai đào tạo đội ngũ cán bộ, công chức, viên chức về hội nhập kinh tế quốc tế, trong đó có truy xuất nguồn gốc và chỉ dẫn địa lý. Tuy nhiên, số lượng và thời lượng và mức độ chuyên sâu của các chương trình bồi dưỡng về truy xuất nguồn gốc và chỉ dẫn địa lý chưa tập trung, nội dung chủ yếu lồng ghép vào chương trình bồi dưỡng kiến thức về hội nhập kinh tế quốc tế.

Công tác đào tạo, bồi dưỡng của ngành công thương gắn liền với việc thực hiện mục tiêu chiến lược của ngành: “Phát triển nhân lực ngành công thương để đáp ứng được yêu cầu, nhiệm vụ đặt ra trong quá trình chuyển đổi của nền kinh tế và hội nhập kinh tế quốc tế sâu rộng của Việt Nam hiện nay”. Mục tiêu của công tác đào tạo, bồi dưỡng là “Tạo bước chuyển căn bản, thực chất trong việc trang bị và nâng cao kiến thức, kỹ năng cho cán bộ, công chức, viên chức và doanh nghiệp; góp phần xây dựng đội ngũ, nguồn nhân lực có đủ năng lực, thực thi

hiệu quả nhiệm vụ, đáp ứng yêu cầu hội nhập và phát triển của ngành công thương góp phần vào sự phát triển của đất nước”.

Bộ Công Thương luôn xác định đào tạo, bồi dưỡng đóng vai trò quan trọng phát triển nguồn nhân lực, xây dựng đội ngũ đáp ứng được mục tiêu đặt ra. Thông qua công tác đào tạo, bồi dưỡng, chất lượng đội ngũ cán bộ, công chức, viên chức và doanh nghiệp được nâng lên đáp ứng được yêu cầu, nhiệm vụ của công cuộc hiện đại hóa, cải cách, đổi mới đất nước, góp phần tăng cường hiệu lực, hiệu quả quản lý nhà nước và phát triển của ngành.

Hiện nay, trong hoạt động bồi dưỡng kiến thức tại các trường trực thuộc Bộ Công Thương chưa có chương trình bồi dưỡng về kiến thức về truy xuất nguồn gốc và chỉ dẫn địa lý cho các doanh nghiệp ngành công thương. Trên thực tế, mới chỉ có một số giới thiệu liên quan được lồng ghép vào trong một vài các chương trình bồi dưỡng khác, hoặc là trong thời gian tương đối ngắn nên chưa đem lại kết quả như mong muốn.

3. Đề xuất xây dựng chương trình bồi dưỡng kiến thức về truy xuất nguồn gốc và chỉ dẫn địa lý cho cán bộ, công chức, viên chức ngành công thương

Đối với cán bộ, công chức, viên chức là những người đã có kiến thức cơ bản của ngành công thương nên nội dung yêu cầu cần tập trung là các kiến thức chuyên sâu. Nội dung tổng quan về truy xuất nguồn gốc và chỉ dẫn địa lý chỉ cần đưa ra những nét khái quát nhất để học viên có cái nhìn toàn diện về yêu cầu thực hiện truy xuất nguồn gốc sản phẩm nông sản. Cần đưa vào các nội dung liên quan đến vai trò quản lý nhà nước của ngành công thương đối với các quy định pháp lý về truy xuất nguồn gốc và chỉ dẫn địa lý sản phẩm. Bên cạnh đó, cung cấp cho học viên các quy định, thủ tục của thị trường nhập khẩu và trong các cam kết trong các FTA mà Việt Nam tham gia.

a) Đối tượng bồi dưỡng

- Cán bộ, công chức, viên chức và doanh nghiệp ngành công thương.
- Cán bộ làm công tác hội nhập ở các cơ quan đơn vị, địa phương có nhu cầu bồi dưỡng

kiến thức về truy xuất nguồn gốc và chỉ dẫn địa lý trên toàn quốc.

b) Mục tiêu bồi dưỡng

- Mục tiêu chung: Xây dựng chương trình bồi dưỡng kiến thức về truy xuất nguồn gốc và chỉ dẫn địa lý cho cán bộ, công chức, viên chức ngành công thương.

- Mục tiêu cụ thể:

+ Trang bị kiến thức chuyên sâu về truy xuất nguồn gốc và chỉ dẫn địa lý.

+ Phổ biến chủ trương, đường lối của Đảng và Nhà nước; vai trò quản lý nhà nước của Bộ Công Thương liên quan đến truy xuất nguồn gốc và chỉ dẫn địa lý.

+ Trang bị kiến thức về các quy định, thủ tục của thị trường nhập khẩu và trong các cam kết trong các FTA mà Việt Nam tham gia.

+ Sau khi hoàn thành khóa học, các học viên sẽ được cấp chứng nhận hoàn thành khóa học, học viên có thể nắm được các nội dung về truy xuất nguồn gốc và chỉ dẫn địa lý đối với sản phẩm nông sản và có thể vận dụng kiến thức đã học vào công việc cụ thể.

- Mục tiêu mở rộng: góp phần phổ biến thông tin, kiến thức truy xuất nguồn gốc và chỉ dẫn địa lý hàng hóa nói chung và nông sản nói riêng trong phạm vi cả nước góp phần vào sự thành công của quá trình phát triển kinh tế và hội nhập sâu rộng của Việt Nam.

c) Phương pháp thiết kế chương trình

Dựa trên kết quả khảo sát nhu cầu bồi dưỡng kiến thức về truy xuất nguồn gốc và chỉ dẫn địa lý của đối tượng là cán bộ, công chức, viên chức ngành công thương để từ đó xác định phương pháp thiết kế chương trình gồm các nội dung mang tính tổng quan về truy xuất nguồn gốc nói chung và đối với nông sản nói riêng; Các nội dung liên quan đến kiến thức quản lý nhà nước của ngành công thương đối với truy xuất nguồn gốc và chỉ dẫn địa lý sản phẩm và một số cam kết về truy xuất nguồn gốc và chỉ dẫn địa lý có trong các FTA. Ghi nhận quá trình tham gia khoá đào tạo, bồi dưỡng của học viên thông qua chứng nhận hoàn thành khoá học theo quy định.

d) Chương trình bồi dưỡng kiến thức về truy xuất nguồn gốc cho cán bộ, công chức, viên chức ngành công thương

- Hình thức bồi dưỡng: Học tập trung bao gồm lý thuyết, thảo luận và viết báo cáo thu hoạch.

- Thời gian: Có 05 nội dung trong chương trình với tổng thời gian bồi dưỡng là 04 ngày học tương ứng với tổng thời lượng chương trình là 32 tiết học (8 tiết/ngày).

- Cấu trúc chương trình: Phân bổ theo từng nội dung với tổng thời gian bao gồm cả lý thuyết và thảo luận trong đó bao gồm các nội dung như sau:

+ Nội dung 1: Một số vấn đề chung về truy xuất nguồn gốc và chỉ dẫn địa lý (tập trung vào hàng nông sản có thể mạnh của Việt Nam).

+ Nội dung 2: Vai trò và ý nghĩa của thực hiện truy xuất nguồn gốc và chỉ dẫn địa lý trong quản lý nhà nước.

+ Nội dung 3: Cơ chế chính sách và các quy định trong nước và quốc tế về truy xuất nguồn gốc và chỉ dẫn địa lý.

+ Nội dung 4: Các phương pháp truy xuất nguồn gốc và phương tiện, công cụ hỗ trợ phục vụ cho việc truy xuất nguồn gốc.

+ Nội dung 5: Phương thức thiết lập và quản lý hệ thống truy xuất nguồn gốc.

+ Nội dung 6: Quyền đăng ký, thủ tục đăng ký sở hữu và tổ chức quản lý, sử dụng chỉ dẫn địa lý.

+ Nội dung 7: Bảo hộ chỉ dẫn địa lý, điều kiện bảo hộ chỉ dẫn địa lý.

e) Yêu cầu đối với việc biên soạn, giảng dạy, học tập các nội dung

- Yêu cầu đặt ra đối với việc biên soạn: Đơn giản và được mô hình hóa, dễ hiểu, dễ nhớ, thiết kế trên cơ sở nội dung cập nhật mới nhất về truy xuất nguồn gốc sản phẩm; Nội dung phải phù hợp với đối tượng là cán bộ, công chức, viên chức; Các nội dung phải được thiết kế mở để tạo điều kiện cho việc cập nhật, bổ sung kiến thức và quy định mới; Trong các nội dung có câu hỏi để thảo luận.

- Yêu cầu đối với giảng viên, chuyên gia: Giảng viên đến từ cơ sở đào tạo, bồi dưỡng và chuyên gia phải có kinh nghiệm trong lĩnh vực giảng dạy và kiến thức chuyên sâu về hội nhập kinh tế quốc tế nói chung và kiến thức về truy xuất nguồn gốc sản phẩm, có kỹ năng thực tiễn hóa nội dung lý thuyết và đạt tiêu chuẩn giảng viên theo quy định tại Thông tư số 01/2018/BNV ngày 08/01/2018 của Bộ Nội vụ.

- Phương pháp giảng dạy: Cập nhật và sử dụng phương pháp giảng dạy tích cực, lấy học viên làm trung tâm kết hợp với sử dụng công nghệ thông tin trong giảng dạy (sử dụng công cụ hỗ trợ giảng dạy dự phòng trong trường hợp có sự cố, không thực hiện học trực tiếp như học online qua phần mềm học trực tuyến).

f) Đánh giá kết quả

Sau các khóa bồi dưỡng kiến thức về truy xuất nguồn gốc và chỉ dẫn địa lý, cơ sở đào tạo thực hiện đánh giá kết quả bồi dưỡng thông qua báo cáo thu hoạch được xếp loại. Học viên sẽ được cấp chứng nhận hoàn thành khóa bồi dưỡng sau khi hoàn thành báo cáo thu hoạch được với mức đánh giá đạt trở lên.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Chính phủ (2019), Đề án triển khai, áp dụng và quản lý hệ thống truy xuất nguồn gốc.
2. Đặng Công Nhật Thuận (2018), Bảo hộ quyền sở hữu công nghiệp đối với chỉ dẫn địa lý đáp ứng yêu cầu Hiệp định Thương mại tự do Việt Nam - EU (EVFTA), Luận văn thạc sĩ luật, Đại học Huế.
3. Đặng Đức Chiến (2017), Truy xuất nguồn gốc rau, quả và các vấn đề chính sách, Trung tâm Phát triển nông thôn - Viện Chính sách và Chiến lược phát triển nông nghiệp nông thôn.
4. Lam Vân (2016), Giải pháp truy xuất nguồn gốc cho thực phẩm Việt, STINFO số 6/2016.
5. Nguyễn Cường (2018), Bảo hộ chỉ dẫn địa lý đối với nông sản, qua thực tiễn tại tỉnh Quảng Trị”, Luận văn thạc sĩ luật, Đại học Huế.